

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE DLA DOROSŁYCH

28.03.2020

Temat 1: Rynek w gospodarce i rola państwa w gospodarce.

Rynek to miejsce gdzie spotykają się kupujący i sprzedający w celu dokonania transakcji.

Rynek jest instytucją, która umożliwia zawarcie transakcji między sprzedającym a kupującym. Każdy rynek ma określoną strukturę. Strukturę tę tworzą kupujący i sprzedający, którzy mogą być partnerami równorzędnymi lub też narzucać sobie nawzajem różne warunki, zależnie od "siły", jaką dysponują. Przedmiotem transakcji dokonywanych pomiędzy kupującym i sprzedającym są dobra i usługi.

Ze względu na zasięg przestrzenny wyróżnia się:

- a) lokalny (niewielki obszar np. miasto)
- b) regionalny (np. powiat, województwo)
- c) rajowy (np. Polska)
- d) międzynarodowy (np. Europa)
- e) globalny (np. cały świat).

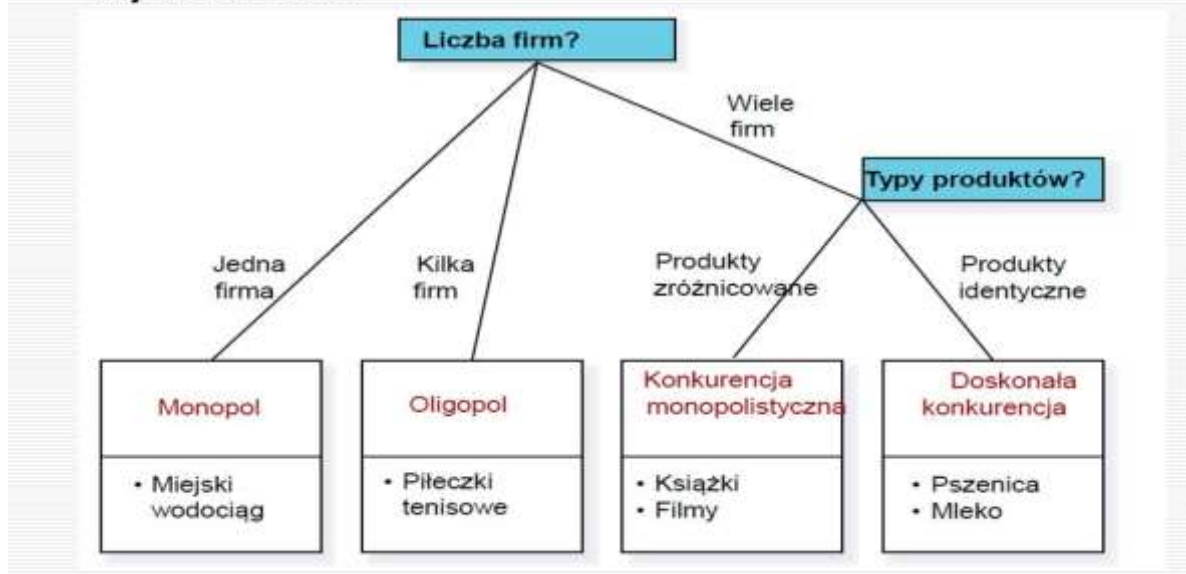
Według przedmiotu wymiany rynek dzieli się na:

- a) rynek dóbr i usług konsumpcyjnych – towary i usługi, które zaspokajają potrzeby konsumentów,
- b) rynek czynników produkcji – służą one do produkcji dóbr i usług np. praca ludzi, produkty pochodzące z ziemi (węgiel, ropa).
- c) rynek finansowy:
  - pieniężny,
  - kapitałowy (np. papiery wartościowe),
  - walutowy (euro, franki).

Ze względu na brak równowagi rynkowej wyróżnia się:

- a) rynek producenta (rynek sprzedawcy)
- b) rynek konsumenta (rynek nabywcy).

Cztery podstawowe struktury rynkowe

ROLA PAŃSTWA W GOSPODARCE

Państwo jest organizacją polityczną, suwerenną i terytorialną. Przynależność do państwa ma charakter sformalizowany (obywatelstwo) i przymusowy? obywatele są zobowiązani do przestrzegania ustanowionego prawa.

Państwo pełni funkcje:

- a) zewnętrzne
- b) wewnętrzne

Rola państwa w gospodarce jest zmienna historycznie, zależy od fazy rozwoju danej formacji, a także od systemu funkcjonowania gospodarki. Do najważniejszych zadań państwa w gospodarce rynkowej należy pełnienie funkcji:

1. **Funkcja alokacyjna** obejmuje te działania państwa, których celem jest stworzenie warunków rozwoju gospodarczego przez rozbudowę infrastruktury ekonomicznej i społecznej, politykę strukturalną oraz politykę prewencyjną w zakresie ochrony środowiska naturalnego.
2. **Funkcja regulacyjna** dotyczy funkcjonowania gospodarki. Państwo tworzy i utrzymuje warunki konkurencji. Największym zagrożeniem konkurencyjnym są monopole, które mają negatywny wpływ na gospodarkę ponieważ narzucają innym producentom niekorzystne dla nich warunki.
3. **Funkcja stabilizacyjna** obejmuje działania mające ograniczyć lub eliminować niesprawności mechanizmu rynkowego w zakresie finansowo - walutowym oraz zatrudnienia, czyli ogólnej równowagi rynkowej.

4. **Funkcja redystrybucyjna** państwa polega na złagodzeniu nierówności społecznych wynikających z regulowanych przez rynek proporcji podziału dochodu (np. płaca minimalna, rodzaj i wysokość podatków, itp.).

Interwencjonizm państwowy to działania państwa, które ingerują w funkcjonowanie mechanizmu rynkowego i wywierają wpływ na zachowania podmiotów gospodarujących.

W Polsce wpływ na gospodarkę leży w kompetencjach **sejmu i senatu** (np. uchwalenie ustawy budżetowej, ustanowienie podatków czy stanowienie prawa gospodarczego).

Prezydent podpisuje budżet oraz inne ustawy gospodarcze itp.

Rada Ministrów opracowuje projekt ustawy budżetowej, przedstawia sejmowi sprawozdanie dotyczące zadłużenia państwa, kieruje państwem

Narodowy Bank Polski ma wyłączne prawo emisji pieniądza oraz kreowania i realizowania polityki pieniężnej.

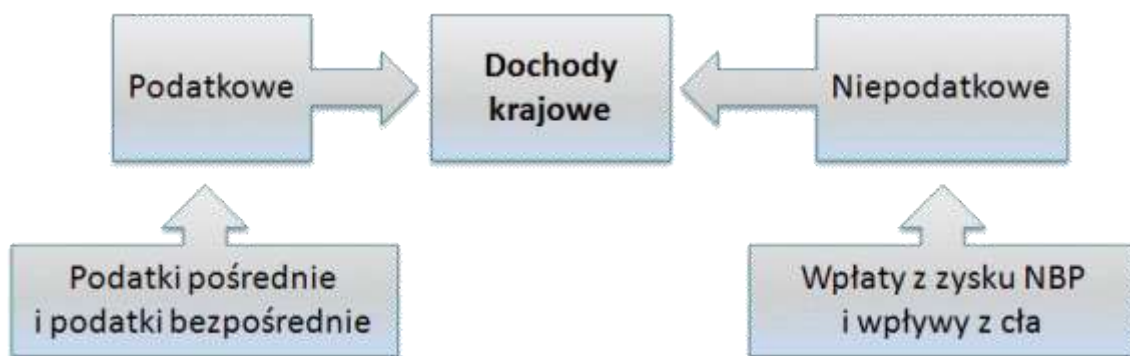
Rada Polityki Pieniężnej ustala corocznie założenia polityki monetarnej (ustalają wysokość stóp procentowych kredytów).

Budżet państwa - jest podstawowym planem finansowym państwa opracowanym na jeden rok, obejmującym z jednej strony dochody, a z drugiej wydatki.

Opracowanie i realizację budżetu państwa regulują określone zasady polityki budżetowej:

- zasada rocznego budżetowania (rok budżetowy)
- zasada zupełności (wszystkie dochody i wydatki)
- zasada jedności (jedno zestawienie)
- zasada jawności (publikowany w Dzienniku Ustaw RP)
- zasada równowagi budżetowej (dochody = wydatki), już uchwalony budżet zakłada powstanie deficytu budżetowego.

Główne źródła i rodzaje krajowych dochodów budżetowych

Podstawowymi źródłami finansowania budżetu są: podatki, cła na towary i usługi sprowadzane z zagranicy, zyski Narodowego Banku Polskiego, opłata restrukturyzacyjna oraz zyski jednostek budżetowych.

Największe wpływy budżetowe pochodzą z podatków.

Temat 2: Popyt, podaż i cena.

Każdy jest uczestnikiem rynku, występując raz po stronie popytu, a raz podaży. Rynek jak już wiadomo to miejsce, gdzie dochodzi do transakcji kupna i sprzedaży dóbr. Według ekonomistów jest to mechanizm, w którym w warunkach konkurencyjnych dochodzi do konfrontacji pomiędzy popytem a podażą. Jak ustalić cenę, kiedy sprzedawcy chcą, by była jak najwyższa, z kolei nabywcy oczekują jak najniższej? Czy zdarzają się sytuacje, kiedy wyższa cena oznacza większe zainteresowanie towarem? Dowiedz się, czym są popyt i podaż, jak wpływają na rynek i w jakich sytuacjach występują wyjątki przeczące prawu popytu i podaży.

Popyt i podaż - definicja

Warto zapoznać się z definicją popytu i podaży, aby lepiej zrozumieć, w jaki sposób oddziałują na rynek, a tym samym, jaki wpływ mają na otaczającą nas rzeczywistość.

Popyt jest to ilość dobra, którą nabywcy chcą i mogą kupić po danej cenie w określonym czasie.

Prawo popytu mówi, że przy tych samych warunkach (*ceteris paribus*), wraz ze wzrostem ceny jednocześnie spada popyt na dane dobro, z kolei jej obniżka wywołuje wzrost popytu.

Czynniki kształtujące wielkość popytu:

- dochód nabywców,
- przewidywania co do kształtowania się cen w przyszłości,
- preferencje konsumentów,
- czynniki społeczne, demograficzne i geograficzne,
- sytuacja gospodarcza i polityczna.

Podaż definiujemy jako ilość dobra, którą dostawcy chcą i mogą dostarczyć na rynek w określonym czasie.

Według **prawa podaży** wyższej cenie dobra odpowiada wzrost podaży, natomiast niższa cena ogranicza wielkość podaży, przy założeniu *ceteris paribus*.

Na podaż przede wszystkim ma wpływ cena. Występują jednak inne jej determinanty (czynniki inne niż cena), takie jak:

- technologia,
- konkurencja,
- eksport i import

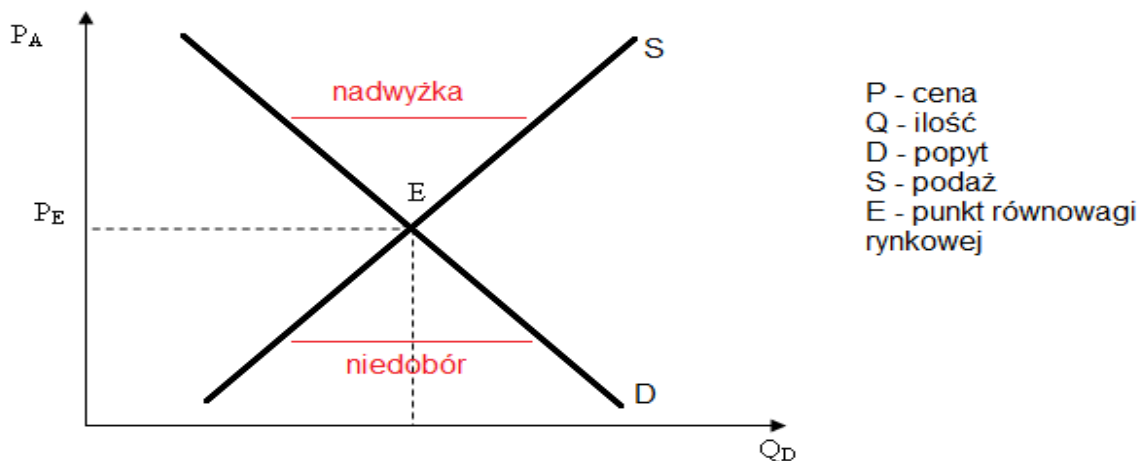
- interwencyjna polityka państwa (dotacje, subwencje, warunki prawne).

Z przedstawionych definicji wynika, że jeżeli coś kupujemy, to stajemy po stronie popytu, a jeżeli sprzedajemy – to po stronie podaży.

Cena równowagi - jak osiągnąć kompromis?

Jeżeli wiadomo, że sprzedawca chce sprzedać jak najdrożej, a nabywca kupić jak najtaniej, to w jaki sposób można osiągnąć kompromis, czyli cenę równowagi? Przychodzi tu z pomocą konkurencja. Zawsze jeśli uznamy, że dany produkt jest za drogi, możemy poszukać innego sprzedawcy, który oferuje go po niższej cenie. Sprzedając po zbyt wysokich cenach, sprzedawca jest narażony na utratę klienta, dlatego musi dostosować swoją politykę cenową do cen panujących na rynku.

Równowaga rynkowa (punkt E na poniższym wykresie) występuje w momencie, kiedy ilość, którą kupujący chcą kupić po danej cenie, jest równa ilości, którą sprzedający chcą sprzedać.

Rynek działa zgodnie z pewnymi regułami i rzadko zdarza się coś za sprawą przypadku. Popyt i podaż nieustannie ze sobą walczą, lecz nie mogą bez siebie istnieć, a żeby doszło do transakcji kupna i sprzedaży muszą odnaleźć punkt równowagi.